

korte mededelingen

Boerenzwaluw brengt Huiszwaluw groot

In de zomer van 1995 kreeg ik een telefoontje van een kennis uit Capelle aan den IJssel. Van een daar nestelende Huiszwaluw was het nest door natuurlijke oorzaak kapotgegaan en de bijna volgroeide jongen lagen op de grond. Eén van de jongen leefde nog. Dit jong werd in het nest van een paartje Boerenzwaluwen geplaatst om te proberen het jong van de Huiszwaluw geaccepteerd te krijgen en zodoende diens leven te redden. Dit lukte direct en de pleegouders gingen onverstoord door met het voeren van hun eigen jongen en het pleegkind. Enkele dagen later vloog de jonge Huiszwaluw samen met de Boerenzwaluwen uit.

Hoewel er ook verschillende nesten met Huiszwaluwen voor adoptie in aanmerking kwamen, is daar niet voor gekozen. Het boerenzwaluw-nest was gemakkelijk bereikbaar en het jong was er eenvoudiger in te plaatsen door de open structuur van het nest.

■ Koos (J.J.) Martveldt, Kralingseweg 370, 3066 RC Rotterdam.

Boerenzwaluw met derde legsel

Sinds veertig jaar nestelt elk jaar een paartje Boerenzwaluwen in mijn schuur. Al die jaren waren er twee broedpogingen die bijna altijd succesvol waren. Het jaar 1995 week af van het normale patroon. De oudervogels startten na twee broedsels succesvol te hebben grootgebracht op 17 augustus met een derde broedpoging. Ook deze poging verliep voorspoedig want op 7 september vlogen de vijf jongen van dit late legsel uit. Samen met totaal tien jongen uit de eerste legsel bracht dit het totaal van dit boerenzwaluupaartje op vijftien jongen. De oudervogels heb ik op 27 september voor het laatst gezien. Ik had in veertig jaar nog niet eerder een derde legsel kunnen vaststellen. Voor mij was dit dus een bijzondere gebeurtenis. Ik zoek de verklaring in de langdurige zomer waardoor de broeddrift van de oudervogels onverminderd aanwezig bleef. Tevens bleef er volop voedsel voorhanden. Ik ben benieuwd naar lezers met soortgelijke ervaringen in ons land.

■ Koos (J.J.) Martveldt, Kralingseweg 370, 3066 RC Rotterdam.

Notitie over vlieghoogte van Gierzwaluwen

In mijn vroegere woonplaats, Workum, zag ik in mijn jeugd de Gierzwaluwen kriesend vliegen rond en boven de daken van eengezinshuizen, die ook hun nesten herbergden. Hier in Arnhem op de Paasberg vliegen ze duidelijk hoger. Hier zijn de eengezinshuizen wat hoger, maar ook het voedsel moeten ze hoger zoeken en ze vinden dat vooral op grotere hoogte, met name boven het parkbos op de 'bult' van Huize Insula Dei.

Hun eigenlijke nestplaats is op het dak van de Paasbergkerk.

Je moet altijd omhoog kijken voor Gierzwaluwen, meende ik. Tot ik ze in Poederijen op de hoogte van een lage schuur zag af- en aanvliegen. Deze schuur, tevens hun nestplaats, staat aan de doorgaande weg door het dorp. En pas geleden, in de omgeving van Workum, zag ik ze gieren vlak boven een sloot waarboven het wemelde van vliegjes. Waar hun nestplaats was, weet ik niet. In de omgeving bevond zich alleen verspreide bebouwing van boerderijen.

Is met deze waarnemingen iets meer gezegd over de hoogte van het vlieggedrag c.q. voedsel-zoeken?

■ J. Bouma, Bronbeeklaan 31, 6824 PD Arnhem.

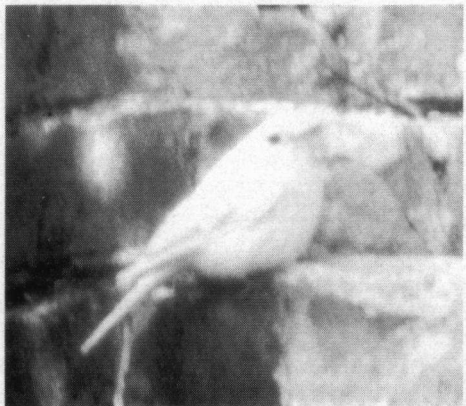
De vlieghoogte van Gierzwaluwen hangt veel af van de weersgesteldheid en de plaats waar ze voedsel kunnen vinden.

Redactie.

Albino Grauwe Vliegenvanger

Op zaterdag 24 juni 1995 werd een albino vogel ontdekt bij een vervallen en verlaten boerderij nabij het Rammegors op Sint-Philipsland. Het was door de korte waarneming van de ontdekkers Olga Aardoom en Hemme Batjes niet meteen duidelijk dat het hier een Grauwe Vliegenvanger betrof. In eerste instantie werd gedacht aan een albino Witte Kwikstaart.

Een volgend bezoek van Hemme Batjes, samen met ondergetekende, op 1 juli 1995 gaf al snel zekerheid omtrent de determinatie omdat de vogel goed kon worden geobserveerd en vergeleken met een nog aanwezige Grauwe Vliegenvanger.

Albino Grauwe Vliegenvanger nabij het Rammegors, 8 juli 1995.

Foto: Ben van den Broek.

Dank zij het vertoonde 'vliegenvangergedrag' werd duidelijk dat het hier een albino Grauwe Vliegenvanger betrof.

De pootkleur stemde overeen met die van een gewone Grauwe Vliegenvanger, de snavel was iets geler, het oog donker en de volledige bevedering was gebroken wit. Het leuke was dat er

ook een nest werd ontdekt in de bouwvallige stal onder een dakspant.

Op 8 juli 1995 tijdens een derde bezoek werd geconstateerd dat de albino vogel om de vijftien minuten van het nest kwam om gedurende een enkele minuut te foerageren. Het broeden werd tijdens de korte afwezigheid door zijn of haar partner waargenomen. Duidelijk werd in ieder geval dat het leeuwedeel voor rekening kwam van de albino vogel.

Begin september is de albino vogel opnieuw gezien, nu in gezelschap van een aantal juvenielen. Dit zou erop kunnen duiden dat er hier sprake is van een succesvol broedgeval.

Bekend is dat albino vogels in het algemeen veel sneller het slachtoffer worden van predatie door stootvogels. Het is dan ook een fantastisch fenomeen, ondanks het ontbreken van een schutkleur, dat een dergelijke vogel in staat is de trektocht naar tropisch Afrika en terug te overleven en tot broeden komt.

Op 8 juli 1995 werden prima video-opnamen van de albino Grauwe Vliegenvanger gemaakt met beeldvullende close-ups. Deze opnamen zijn verwerkt in een kort filmpje van circa 10 minuten. Voor hen, die daar interesse in hebben, is er een kopie te leveren.

■ Ben van den Broek, Schrijnwerkerstraat 37, 3123 EJ Schiedam.

Internationaal stootvogelnieuws V

Onlangs verscheen Newsletter nummer 21/22 van de World Working Group on Birds of Prey and Owls (WWGBP) waarin, zoals altijd, weer veel interessants is te lezen. Hier een greep uit de inhoud. Een onderzoek toonde aan dat winter 1993-1994 in Spanje 60.755 Rode Wouwen overwinterden, aanzienlijk meer dan de 31.400-45.000 overwinteraars in de jaren tachtig. Het schieten op deze vogels vindt incidenteel plaats, maar dank zij getroffen maatregelen door elektriciteitsmaatschappijen neemt elektrocutie af. Illegaal uitgelegd gif tegen Vossen en het afdekken van vuilnisbelten vormen mortaliteitsfactoren. De meeste Rode Wouwen overwinteren op de plateaus van Castilië en Leon.

Interessant is het rapport over een van een zenderdje voorzien Bastardarend. Op weg naar zijn overwinteringsgebied in Jemen kreeg de vogel op 24 oktober 1993 in het zuiden van Saoedi-Arabië de zender bij zich. Over een afstand van 6390 kilometer, tot 8 juni 1994, toen de Bastardarend 196 kilometer ten noorden van Omsk in Siberië was, kon de vogel worden gevolgd. Toen was de batterij leeg. De gehele voorjaarstrekroute wordt in de Newsletter aangegeven.

Verder een rapport over de uilensituatie in Bulgarije en een misselijk makend verslag over toename van de vangst van Sakervalken in Kazakstan. In 1993 werden 59 en in 1994 108 Sakers in beslag genomen maar niettemin verzekerden valkenhandelaren dat alleen al in 1994 1000 Sakers uit Kazakstan op Arabische markten werden aangeboden. Al even droefmakend is het verslag 'Traffic in Mediterranean Birds of Prey', welk rapport, voorzien van akelige voorbeelden, zes routes blootlegt waarlangs stootvogels vanuit het mediterrane gebied naar Noord-

Europa, meestal Duitsland, worden gesmokkeld. De groeiende belangstelling voor valkerij en vooral toename van stootvogelshows doet de vraag alleen maar stijgen. Daarom wordt de kweek van stootvogels voor handelsdoeleinden steeds omvangrijker.

Tom Cade weet te vertellen dat inmiddels jaarlijks duizenden in gevangenschap geboren stootvogels met een waarde van 10 miljoen dollar worden verhandeld. Deze mededeling deed Cade op de internationale stootvogelconferentie die, bezocht door ruim 400 deelnemers, in april 1995 werd gehouden in Extremadura in Spanje. De plannen voorzien erin ook de op deze conferentie gehouden causerieën te bundelen, gelijk de eerder verschenen proceedings als 'Raptors in the Modern World' en 'Raptor Conservation Today', boeken die stootvogelliefhebbers niet mogen missen. De volgende conferentie zal worden gehouden in Zuid-Afrika in 1998, waarbij nog wordt onderzocht of het wenselijk is deze te doen aansluiten op het Internationaal Ornithologische Congres dat van 16 - 22 augustus 1998 wordt gehouden in Durban. Er is al naar voren gebracht dat augustus voor het waarnemen van stootvogels in Zuid-Afrika niet zo'n gunstige tijd is.

Versijning van het eerder dit jaar aangekondigde boek 'Eagle Studies' is vertraagd maar naar verwachting zal deze studie over Zeearend, Visarend, Schreeuwarend, Keizerarend en Steenarend toch nog in 1995 uitkomen.

Voor ieder die is geïnteresseerd in werk en publicaties van de WWGBP is het contactadres: R.D. Chancellor, 15b Bolton Gardens, Londen SW5 OAL, UK. GLO.

Jachtopziener betrapt bij vangen van stootvogels in vangkooi

Op 22 augustus 1995 werd de 51-jarige jachtopzichter van het particuliere landgoed De Woerd, gemeente Driebergen, op heterdaad betrapt bij een poging tot het vangen van stootvogels. Dit gebeurde dank zij de vasthoudendheid van enkele leden van Bureau Natuurhandhaving (voormalige Veldpolitie) regio Utrecht.

Bij Bureau Natuurhandhaving was begin dit jaar de tip binnengekomen dat in het bos van het bewuste landgoed twee vangkooien waren aangetroffen. Sindsdien werden de kooien, met in elk een levende lokduif, scherp in de gaten gehouden. Dit gebeurde door urenlang, met name in de vroege ochtenduren, op de bewuste plek te posten, in het struikgewas en in een boom. Op 22 augustus werd het geduld beloond, toen vanuit één van de observatieposten werd waargenomen dat de jachtopzichter de kooien inspecteerde en de lokduiven verzorgde. Tevens werd één van de kooien die was dichtgeklapt, opnieuw op scherp gezet. De verdachte die aanvankelijk alles ontkende gaf later bij verhoor op het politiebureau toe dat hij met behulp van de kooien al twaalf jaar probeerde stootvogels te vangen. De onder en rond de kooien aangetroffen veren zijn voor nader onderzoek opgestuurd. Als reden voor zijn handelen verklaarde de verdachte dat hij wilde voorkomen dat door de aanwezigheid van stootvogels de wildstand in het veld zou worden aangetast. Zoals bekend eten

stootvogels ook op zijn tijd een Konijs of Fazant. Tot nu toe werd dit jaar zes maal proces-verbaal opgemaakt voor het vervolgen van stootvogels en/of overtreding van de Vogelwet. In alle gevallen was de verdachte afkomstig uit de jachtwereld.

- begin januari in Echt (L.): voor het uitleggen van vergiftigd aas
- medio januari in Nieuwleusen (O.): voor het doodschietsen van een Buizerd
- in april in Beetsterzwaag (Fr.): voor het op grote schaal (zestien stuks) vergiftigen van stootvogels en marterachtigen
- in mei in Leeuwarden: veroordeling voor het doodschietsen van een Buizerd
- in juni in Heino (O.): voor het grootschalig vergiftigen van stootvogels (zeventien stuks)
- augustus in gemeente Driebergen: vangen van met name Haviken door vangkooien met levend aas.

Ritzen geeft ETI 2,6 miljoen voor databank dier- en plantesoorten

Het Expertisecentrum voor Taxonomische Identificatie (ETI), onderdeel van de universiteit van Amsterdam, krijgt 2,6 miljoen gulden uit het budget voor internationale onderzoeksfaciliteiten. Minister Ritzen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft dit op 17 juli besloten. Het ETI is gezaghebbend op het gebied van onderzoek en documentatie van biodiversiteit. Met het geld bouwt ETI onder meer een databank op met beschrijvingen van alle bestaande plante- en diersoorten, die op termijn voor iedereen online toegankelijk zal zijn. Het ETI ontvangt de 2,6 miljoen verspreid over de jaren 1995 tot en met 1998.

Veel vogelaanvaringen door 'zaaifout' Schiphol

Een buitensporige hoeveelheid vogels op en rond de luchthaven Schiphol heeft in september een flinke stijging van het aantal vogelaanvaringen met vliegtuigen veroorzaakt.

Hoewel de maand september het begin van de vogeltrek inluidt en vogels ieder jaar rond dit tijdstip het vliegverkeer hinderen, spreekt Schiphol van een 'opvallende toename'.

De vogels blijken echter door de luchthaven zelf naar de start- en landingsbanen te worden gelokt, omdat daar begin deze maand nieuw gras werd gezaaid. *'De droge zomer heeft voor nogal wat dood gras gezorgd en er moest dus tussen de landingsbanen opnieuw worden gezaaid'*, aldus Schiphol-woordvoerder F. Rietveld. Hij bekent dat het tijdstip van het zaaien enigszins ongelukkig is, omdat het met de vogeltrek samenvalt.

Doordat veel toestellen vanwege de vogelaanvaringen kort na de start moesten terugkeren naar het vliegveld, kampen luchtvaartmaatschappijen met een onverwachte milioenschade. Voor vele honderden luchtreizigers betekenen de aanvaringen urenlange vertragingen.

Na een botsing met een vogel moet een vliegtuig aan de grond worden gezet voor inspectie, om-

dat de kans op technische defecten aanzienlijk is. Vooral meeuwen, Kieviten en reigers vormen een gevaar.

Maar liefst vier toestellen van Martinair moesten de eerste twee weken van september kort na de start rechtsomkeert maken. *'Vaak moeten de turbinebladen worden vervangen omdat die door de klap zijn kromgeslagen. Als een vogel in de motor wordt gezogen en verbrandt, moet de motor worden omgewisseld en dan ben je een dag verder'*, aldus woordvoerder Udo Buys.

Volgens Buys hebben de vogels alleen al bij Martinair een strop van meer dan een miljoen gulden veroorzaakt. Schiphol kan daarvoor niet aansprakelijk worden gesteld, omdat het alles in het werk stelt om het probleem te verhelpen.

Schiphol heeft extra maatregelen genomen om de gevleugelde lastposten te verjagen. Zo schieten speciale vogelwachters lichtkogels af.

Bron: Dagblad De Telegraaf, Annet de Jong, 25 september 1995.

Natuur Stichting

Natuur en toerisme: beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Want welke toerist bezoekt tijdens zijn vakantie niet een nationaal park, gaat snorkelen of gaat op safari? De dag is vooral geslaagd als men wilde dieren heeft kunnen zien.

Het denken over de relatie tussen wilde dieren, de natuur waarin zij leven, dierenwelzijn en de (on)mogelijkheden van het toerisme is sterk in ontwikkeling. De ontwikkeling van toerisme kan een dubbelrol spelen van zowel probleemveroorzaker, als ook bij zorgvuldige vormgeving de rol van probleemoplosser.

De Natuur Stichting doet daarom onderzoek naar de relatie tussen de ontwikkeling van toerisme en het behoud van wilde dieren en levende natuur. Ook kan de Natuur Stichting u adviseren, bijvoorbeeld wanneer u uw reisaanbod wilt 'ecologiseren', wanneer u de correcte maar aantrekkelijke testen in reisbrochures wilt opnemen, of wanneer u met andere vragen zich op het raakvlak van natuurbehoud en toerisme-ontwikkeling.

De Natuur Stichting is opgericht in 1990. De stichting richt zich op (semi-)wetenschappelijke projecten op het randvlak van ecologie, natuurbehoud en de ontwikkeling van het internationaal toerisme. In de Natuur Stichting zijn verscheidene personen actief die professioneel werkzaam zijn of zijn geweest, zowel in het werkveld van het natuurbehoud en de ecologie, als ook in het werkveld van recreatie en toerisme. Een eerste eigen onderzoek richtte zich op de bedreiging door toeristische kustontwikkeling van het voortbestaan van twee soorten zeeschildpadden in de Middellandse Zee, de Dikopschildpad en de Groene Schildpad. Het vervaardigen van een rapportage is gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en in boekvorm uitgegeven door de Stichting Recreatie te Den Haag. Andere activiteiten van de Natuur Stichting betroffen de eerste jaren het adviseurschap 'milieu & toerisme' voor de Keurmerkcommissie voor het

Keurmerk Buitensport en het vice-voorzitterschap van de Stichting Nederlands Platform voor Toerisme en Zeeschildpadden.

Van de hand van de Natuur Stichting verscheen verscheidene publicaties, waaronder deel 1 in de Reeks Ecologie en Toerisme: Mediterrane zeeschildpadden en Nederlands toerisme; deel 19 in de Recreatiereeds: Milieu en Buitensport; of deel 2 in de Reeks Ecologie en Toerisme: Lopen op eieren (over het gebruik van zeeschildpadden als marketinginstrument in reisbrochures).

Lopende onderzoeken van de Natuur Stichting betreffen onder andere: onderzoek naar het gebruik van wilde dieren en ecosystemen als marketinginstrument in reisbrochures, onderzoek onder Nederlandse toeristen naar de toepasbaarheid van contingent valuation van wilde dieren op vakantiebestemmingen, onderzoek naar bijdragen van Nederlands reiswezen aan toeristische belasting van monniksrobbehabitat en onderzoek onder reisorganisatoren naar de houding ten opzichte van natuurbehoud.

Voorzitter: drs. P.G. Rens, secretaris: drs. B.G.M. Huisman, penningmeester: M.A.J. Snoeren r.a., bestuursleden: ir. R. Cosijn (onderzoek), Jaap Taapken (redactie). Voor meer informatie: Natuur Stichting, postbus 762, 7550 AT Hengelo.

Oefeningen in trekgedrag

In de Canadese provincie Ontario, ten oosten van de stad Toronto, zijn experimenten uitgevoerd met jonge Canadese Ganzen (*Branta canadensis*) om ervaring op te doen in het aanleren van trekgedrag bij vogels met behulp van Ultra Lichte Vliegtuigjes (ULV's). Bill Lishman (55) van de Canadese Wildlife Service voerde in de trekperiode in het najaar van 1994 talloze malen, vaak verscheidene keren per dag, korte vluchten uit met een koppel jonge ganzen achter zijn toestel. De methode is overigens niet helemaal nieuw. Ook in de Verenigde Staten zijn dergelijke experimenten uitgevoerd. Bij deze methode wordt gebruik gemaakt van het verschijnsel van 'imprinting', waardoor jonge dieren gedurende een korte periode van hun ontwikkeling in staat zijn een bepaald gedrag aan te leren. Als gevolg van het imprintingsproces leren jonge ganzen in de natuur onder andere hun ouders te volgen en zijn zo in staat later ook andere soortgenoten te volgen op hun weg naar de overwinteringsgebieden. Door de jonge ganzen vanaf het begin te voeden en ze voortdurend mee te nemen, kunnen deze vogels ook leren mensen te blijven volgen.

Bill Lishman nam de jonge ganzen die hij voedde, ook regelmatig mee in zijn gemotoriseerde zweefvliegtuig en leerde hen zo hem als een soortgenoot te gaan beschouwen en vertrouwd te worden met vliegmachines. Het kost erg veel inzet en geduld de jonge ganzen te leren lang genoeg achter een ULV aan te vliegen.

Reeds na een vlucht van tien minuten waren de beestjes aanvankelijk zó moe dat langer doorvliegen niet mogelijk was. Tijdens de vluchten pikken de jonge vogels belangrijke aanwijzingen op, zoals de verplaatsingen van de zon, de ster-

ren, het landschap en de veranderingen van het magnetisch veld. De activiteiten worden uitgevoerd in het kader van een project dat de naam kreeg van 'Operation Migration'. Op 19 oktober 1994 werd een begin gemaakt met de vluchten, die de vogels uiteindelijk op 25 oktober brachten tot de eindbestemming Airlie Center in de Amerikaanse staat Virginia, waar de dieren verder werden verzorgd door de emeritus professor dr. William Sladen, die ook de begeleider is van het project. Oorspronkelijk was het de bedoeling de ganzen ook weer op de terugtocht te begeleiden, maar door slecht weer moest dat worden afgeblazen. Zestien van de groep van achttien ganzen kozen toen echter zelf het luchtruim en zij bleken in staat op eigen kracht terug te keren naar hun Canadese geboortegrond.

Het aanleren van dit, in feite onnatuurlijke, gedrag bij de ganzen is niet het doel van het project. Uiteindelijk is het namelijk de bedoeling een nieuwe populatie van Trompetkraanvogels (*Grus americana*), die is ontstaan door het uitzetten van een aantal exemplaren in de Canadese provincie Saskatchewan, te leren de voor deze soort natuurlijke trektochten weer te gaan uitvoeren. Deze kraanvogels zullen niet uit zichzelf leren weer naar het zuiden te gaan trekken, omdat zij afstammen van in gevangenschap geboren dieren die de gewoonte daardoor niet hadden aangeleerd.

Onderzoek effect verlichting op dierenleven

Minister Jorritsma (Verkeer) is een onderzoek begonnen naar het effect van verlichting langs snelwegen op dieren. Begin juni stelde de Vereniging Natuurmonumenten in een brief aan Rijkswaterstaat de verlichting van snelwegen - vooral die door of langs natuurgebieden - aan de kaak. Volgens Natuurmonumenten sterft de duisternis als natuurverschijnsel uit. Behalve een ontsiering van het landschap, vindt de vereniging de nachtelijke verlichting een rem op de leefmogelijkheden van allerlei (zoog)dieren.

Er zijn tal van soorten die juist van het duister gebruik maken om te foerageren of te trekken. Ze voelen zich dan veiliger. Verlichte wegen vormen voor deze nachtdieren soms onoverkomelijke barrières. Verlichting maakt natuurgebieden voor deze nachtdieren ook ongeschikt als woongebied.

Jorritsma erkent dat er onvoldoende kennis voorhanden is om de gevolgen van de verlichting precies in te kunnen schatten. Duidelijk is wel dat verlichting het aantal nachtelijke verkeersongelukken met circa twintig procent vermindert, en dat is niet onbelangrijk. Er zijn daarom plannen om tot en met 1997 in totaal nog eens 300 kilometer wegen van (nieuwe) lantaarns te voorzien. Ongeveer twintig procent van de wegen loopt door of langs natuurgebieden. Voor deze categorie wil de minister nadere aanbevelingen opstellen.

Bron: Noordhollands Dagblad, Johan Bos, rubriek Natuur & Milieu, 19 juli 1995.

Vissers laten *Spisula* over voor Zwarte Zeeëenden

Duizenden Zwarte Zeeëenden voor de Nederlandse kust kunnen opgelucht ademen. Vissers hebben beloofd hun voedsel, *Spisula subtruncata* (Halfgeknotte Strandschelp) te sparen. Voor de Nederlandse kust, met name ten noorden van de waddeneilanden, liggen banken met duizenden tonnen *Spisula*. Een goede eetbare schelpdiersoort. Afgelopen jaren hebben vissers - tot verdriet van natuurbeschermers - grote hoeveelheden geogst. Met name in Portugal en Spanje (paella) konden de schelpdieren goed worden verkocht. De Zwarte Zeeëenden waren de dupe. Het aantal overwinteraars voor de Nederlandse kust daalde pijlsnel van 135.000 naar circa 55.000 stuks.

De vissers hebben nu beloofd dat ze tussen december en mei de spulabanken ongemoeid zullen laten. Niet dat ze ineens natuurminded zijn geworden, de afzetmarkt is flink ingezakt. De belangstelling vanuit Zuid-Europa voor Nederlandse *Spisula* is tanende, hetgeen tot uitdrukking komt in de prijs die de vissers vangen. Het is niet erg lonend meer om de netten vol te trekken met Afgeknotte Strandschelpen.

Dit voorjaar werd er nog zeer intensief op *Spisula* gevestigd voor de Noordhollandse kust, tussen Den Helder en IJmuiden. Er bleken zes tot tien mijl uit de kust, op dieptes tot 25 meter, omvangrijke banken (duizenden schelpdierpjes per vierkante meter) aanwezig. Acht grote schepen hebben de voorraad flink gedecimeerd. Via aanlanding in Den Helder is het grootste deel verkocht naar Portugal. Het Instituut voor Bos en Natuuronderzoek (IBN) op Texel onderzoekt wat de gevolgen van de spulavisserij precies zijn voor vogelsoorten als de Zwarte Zeeëend.

Bron: Noordhollands Dagblad, rubriek Natuur & Milieu, Johan Bos (redactie), 19 juli 1995.

Wilde Eend eet kikker

Koos van Zomeren noteerde op 3 februari 1987: *Jaren terug zag ik in het Vijverbos een grondelende jonge eend een visje ophalen en doorslikken. Siegfried (Woldhek, toentertijd directeur van Vogelbescherming, ABT) geloofde me op m'n woord, maar adviseerde aan het voorval geen ruchtbaarheid te geven: Wilde Eenden worden nu eenmaal geacht vegetarisch door het leven te gaan. Verleden jaar zag ik achter het Linschoterbos een woord en een wijfje, bezig met een halfbevoren kikker. Ze konden hem niet door hun keel krijgen, maar God weet dat ze het geprobeerd hebben* (Een jaar in scherven, 1988, uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam).

Ik las het hier aangehaalde op de bladzijden 42 en 43 van de tweede druk (1994) in oktober 1994 en ben luttele weken later zowaar ooggetuige van zo'n zelfde zelden geziene gebeurtenis. Op 3 november 1994 sta ik toe te kijken hoe mijn zootje de konijnen van kinderboerderij 'Wilgenhof' een worteltje toesteeekt, als mijn aandacht

wordt afgeleid door de activiteiten van een eendenpaar in de sloot tussen de boerderij en het ernaast liggende Berg- en Broekpark. Het vrouwtje ploetert met iets groots in haar snavel tussen de waterplanten langs de oever en beweegt zich bij het mannetje, een woerd met een witte borst, vandaan, kennelijk met de bedoeling de prooi (ik kan niet uitmaken welke) voor hem af te schermen. Zij gaat hierbij zeer onrustig, steeds heen en weer zwemmend en voortdurend knabbelend en knauwend te werk. Dan zie ik ineens dat het voedsel een (bruine) kikker is en grijp naar de - juist voor dit soort toevallige gelegenheden van huis meegenomen - fotocamera. De wijfjes eend klimt nu net op een in de slootbodem verankerde balk, waar ze haar kauwwerk fanatiek voortzet. Op de foto's is naderhand goed te zien hoever daarbij de elastische ondersnavel 'bodem' meegeeft. De eend blijft bezig met de dode kikker van alle kanten te doorkneden (vóór het uiteindelijke doorslikken wil zij er zeker van zijn dat geen enkel botje kan gaan dwarsliggen, zo lijkt het).

De woerd heeft zich intussen afgewend en snabbelt even verderop tussen de waterplanten. Hij gunt haar de eiwitrijke hap, maar kan het nuttigen ervan niet goed aanzien. Bij Kauwen ziet men dit laatste vaker: het mannetje heeft iets lekkers gevonden en laat dit het vrouwtje horen. Als zij nu het hapje komt opeisen, moet hij altijd even de andere kant opkijken om niet in de verleiding te komen het voedsel terug te nemen.

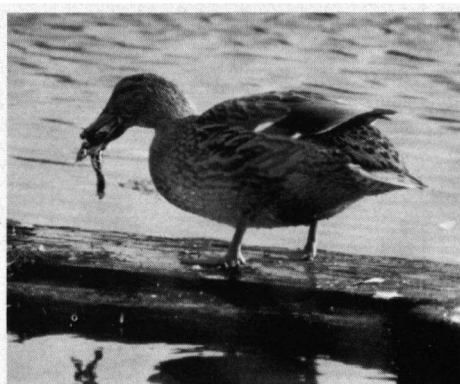
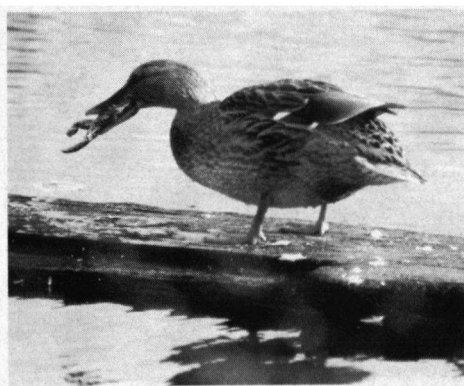
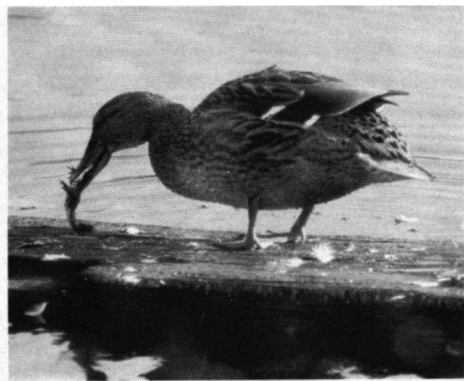
Omdat ik mij realiseer dat ik al minutenlang door een hek met diagonaal gespannen gaas sta te fotograferen (door de grote diafragma-opening is hiervan op de foto's slechts een vage schim te zien) en dat de lichtval vanaf de overkant gezien bijna zeker gunstiger zal blijken, besluiten wij tot omlopen. Daar arriveren wij op het moment dat de kikker in de eendekeel verdwijnt. Met opvallend weinig moeite, slechts enkele slikbewegingen volstaan en een slokje water erna. Direct verlaat nu de eend de balk en voegt zich weer bij de woerd. De voorbereiding van de kikker tot en met het doorslikken heeft meer dan een kwartier geduurd (zolang wij daar bij waren), maar moet enige tijd daarvoor al begonnen zijn. Het was eerder al opgevallen dat onderdelen van de kikker ontbraken, de voeten waren eraf. Afgeknabbel, dacht ik aanvankelijk. Waarschijnlijk ten onrechte, want: die dag bleek een ploeg plantsoenwerkers in het park bezig met het schonen der sloten. De waterplanten werden van (in) de slootbodem losgesneden en vervolgens op de kant getrokken. Het lijkt mij waarschijnlijk dat de in de bodem overwinterende kikker hierbij (gewond of dood) is bovengekomen en daarna door de eenden werd gevonden. Toen wij het paar betrapt bevond het zich op enkele honderden meters van de plaats waar de arbeid werd verricht.

■ Auke B. Terluin, Azaleastraat 20a, 3051 TG Rotterdam, 010 - 4 182 686.

Enkele zeldzame opnamen van een wijfjes Wilde Eend die een kikker verorbert. Rotterdam, 3 november 1994.

Foto's: Auke B. Terluin.

Jacht op Sardinië aan banden gelegd

De LAC (een lid van de internationale natuurbeschermingsorganisatie EFAH) en de Friends of the Earth hebben een klacht ingediend bij het Hof van Justitie tegen de jachtkalender op Sardinië. In dat gebied wordt de jacht toegestaan tot eind februari, terwijl op grond van de nationale Italiaanse wet de jacht op 31 januari moet worden gesloten. Op 9 februari 1995 besloot het hof dat de jachtkalender moet worden opgeschort. Het besluit is bekend gemaakt op 16 februari via een officieel bulletin dat in de regio wordt uitgegeven, zodat vanaf die datum de jacht ook niet meer was toegestaan. De organisaties van jagers zijn in beroep gegaan tegen het besluit.

Meer informatie over deze zaken is te verkrijgen bij European Federation Against Hunting (EFAH), Largo Camesena 16, I-00157 Roma RM, Italië, telefoon +39 6 435 309 08. De organisatie kan financieel worden gesteund door giften te zenden naar girorekening 638 498 ten name van het Actie-Comité te Baarn, onder vermelding van 'voor EFAH'.

Frans jachtbeleid faalt

De Franse regering verdraait de waarheid over het nationale beleid op het gebied van de jacht. De European Federation Against Hunting (EFAH) heeft daarom een bericht verspreid naar natuurbeschermingsorganisaties en wetenschappelijke organisaties om deze te informeren over de werkelijke gang van zaken.

Volgens verklaringen van de Franse regering worden in dat land de Europese regelingen nageleefd. Zo zou onder andere nauwkeurig per soort worden bijgehouden hoeveel er worden geschoten, dat het schieten goed in de hand wordt gehouden via een stelsel van vergunningen en dat de organisatie van de jachtpraktijken in Frankrijk op democratische basis is geschoeid. Het tegendeel is echter waar. De Franse staat maskeert en gedooft openlijk een groot aantal illegale praktijken, zoals het schieten op dieren na zonsopgang in de kustgebieden, het vangen van Ortolanen (*Emberiza hortulana*) en leeuweriken in het zuidwesten van het land en van Roodborsten (*Erithacus rubecula*) in de Provence, het tolereren van vallen (zoals 'lecques') in het zuidwesten en het schieten van Houtduiven (*Columba palumbus*) en Zomertortels (*Streptopelia turtur*) tijdens de voorjaarstrek.

De afgelopen vijf jaar heeft Frankrijk een groot aantal jachtmethoden gelegaliseerd. Ook heeft de Franse regering een grote druk uitgeoefend op de EU om de EG-Richtlijn 79-409 voor de bescherming van in het wild levende vogels zo veel mogelijk af te zwakken.

Het jachtseizoen waarin trekvogels mogen worden gedood, is in Frankrijk langer dan in enig ander Europees land. Voor Frankrijk geldt een gemiddelde duur van 7,5 maanden, terwijl het Europese gemiddelde daarvoor 5,2 maanden is. Ook is de lijst van soorten waarop mag worden gejaagd aanzienlijk langer. In Frankrijk mag er worden geschoten op maar liefst 58 soorten 'wild'. Het gemiddelde aantal in de Europese landen is niet hoger dan vijftientig soorten. Frankrijk is het enige Westeuropese land waarin mag wor-

den geschoten op soorten zoals de Ka-noetstrandloper (*Calidris canutus*), Zilverplevier (*Pluvialis squatarola*), grutto's (*Limosa limosa* en *L. lapponica*), Zwarte Ruiter (*Tringa erythropus*) en Groenpootruiter (*Tringa nebularia*). Bovendien begint het jachtseizoen nergens in Europa zo vroeg in het jaar als in Frankrijk. Reeds op 14 juli mag men officieel beginnen. Deze datum is zelfs nog een maand eerder dan die voor Portugal.

Het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van 'wildlife biology' is toegewezen aan een aantal instellingen. Dat zijn, behalve de universiteiten, de Nationale Onderzoeksraad (CNRS), het Nationale Bureau voor de Jacht (ONC), het Nationale Museum voor Natuurlijke Historie (MNTIN) en het Nationale Landbouwkundig Onderzoeksinstituut (INRA). In de praktijk zijn gedurende de laatste tien jaar, als gevolg van lobby's door de organisaties van jagers, alle onderzoeksprogramma's door de staat geconcentreerd bij het ONC. Dit instituut is in het geheel niet onafhankelijk en wordt gedomineerd door de jachtorganisaties, met name de *Fédérations de Chasse*, die ook permanent de post van president beheren. De fanatieke politieke vleugel van de jagerslobby, de *Chasse Pêche Nature Tradition*, heeft leden in het bestuur van ONC sinds oktober 1993 en de nationale leider van deze jagersorganisatie is nu zelfs benoemd tot vice-president van het ONC. Het hoeft geen betoog dat door deze situatie er in Frankrijk geen sprake meer kan zijn van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek.

Jacht op trekvogels wordt verboden

De jacht op acht soorten trekvogels wordt met ingang van het volgende jachtseizoen in 1996 verboden. Het jachtseizoen begint in het najaar en loopt door tot 31 januari. Het gaat om de Houtsnip, de Slobeend, de Tafeleend, de Kuifeend, de Toppereend, de Pijlstaart, de Wintertaling en de Watersnip.

Volgens het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij richten de genoemde diersoorten nauwelijks schade aan landbouwgewassen en is de jacht daarop daarom niet nodig. Natuurbeschermers, en ook Tweede-Kamerfracties van D66 en GroenLinks, hebben in het verleden regelmatig gevraagd om een verbod op de trekvogeljacht. Vogelsoorten die wel schade aanrichten, zoals ganzen, blijven overigens bejaagbaar. De woordvoerder van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, G. Alferink, noemt het aangekondigde verbod, 'een klap in het gezicht. Er is helemaal geen inhoudelijke onderbouwing van het verbod. De populatie van de vogels is stabiel of neemt juist toe. Het is daarom een onbegrijpelijke maatregel. De minister maakt zich er internationaal ook belachelijk mee. De emotie wint het van de ratio.' De jagersvereniging zal minister Van Aartsen om uitleg vragen.